

Jerzy Łojek, Jerzy Myśliński, Eugeniusz Rudziński

Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa w IBL

Biuletyn Polonistyczny 16/50, 31-37

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRACOWNIA HISTORII CZASOPISMIENICTWA W IBL

Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa powstała w roku 1959 - z inicjatywy H.Jabłońskiego, rozpoczęła natomiast normalną działalność naukowobadawczą w r. 1960. Do końca marca 1969 r. działała jako jednostka samodzielna, podporządkowana bezpośrednio Wydziałowi I Nauk Społecznych PAN, następnie włączona została do Instytutu Badań Literackich PAN.

Zadaniem Pracowni jest badanie historii rozwoju prasy polskiej od jej zarania do lat sześćdziesiątych XX wieku, a w powiązaniu z dziejami prasy - roli opinii publicznej w życiu politycznym i społecznym w Polsce.

W skład pierwotnego zespołu Pracowni (którą od początku istnienia do chwili obecnej kieruje J.Skrzypek) weszli doktoranci H.Jabłońskiego: Z.Kmiecik, B.Ługowski, J.W.Borejsza, Z.Marciniak, J.Myśliński, E.Rudziński, a także uczeń E.Kipy - J.Łojek, i inni. W ciągu czternastu lat istnienia Pracowni siedmiu jej pracowników uzyskało doktoraty, a pięciu zostało habilitowanych.

Obecnie Pracownia zatrudnia 10 osób, w tym 4 (prócz kierownika Pracowni) samodzielnych pracowników naukowobadawczych ze stopniem doktora habilitowanego (J.Łojek, J.Myśliński - obecnie na pół etatu, Z.Kmiecik i E.Rudziński). Pracę habilitacyjną przygotowuje obecnie A.Paczkowski. Pracownia liczy w swym składzie również jednego pracownika dokumentacji naukowej i dwóch magistrów przygotowujących rozprawy doktorskie.

Z uwagi na zainteresowania badawcze poszczególnych pracowników większość zadań naukowych Pracowni - zgodnie zresztą z postulatami władz PAN - poświęcona była najnowszej historii prasy polskiej, tzn. dziejom prasy polskiej w XX wieku. Okresem najwcześniejszym (wiek XVIII i pierwsza połowa wieku XIX) zajmuje się J.Łojek. Przełom wieku XIX i XX badają J.Myśliń-

ski i Z.Kmieciok. Reszta pracowników skupia swoje zainteresowania badawcze na problemach historii najnowszej.

Członkowie zespołu Pracowni nie ograniczają się zresztą do zagadnień historycznoprasowych, i poza planem Akademii prowadzą dodatkowo własne badania historyczne, publikują często ich wyniki. Tak więc J.Łojek ogłosił kilka książek i kilkanaście rozpraw z dziedziny historii politycznej czasów Stanisława Augusta, głównie Sejmu Czteroletniego, zagadnień związków literatury z życiem społecznym w Polsce i Europie epoki Oświecenia, spraw powstania listopadowego; zajął się także biografistyką. Z.Kmieciok studiował sprawy ruchu politycznego konserwatystów, ruchu ludowego i problemy oświaty na przełomie XIX i XX wieku. J.Myśliński zajął się historią ruchu robotniczego. E.Rudziński badał problemy ruchu politycznego młodzieży, oświaty i polityki naukowej w wieku XX. A.Paczkowski poświęcił sporo uwagi historii ruchu ludowego.

Z Pracownią Historii Czasopiśmiennictwa współpracuje okazjonalnie Krakowski Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW "Prasa" oraz Instytut Dziennikarski UW. Wspólnie z KOBP Pracownia zorganizowała w dniach 6-9 grudnia 1967 r. pierwsze ogólnopolskie sympozjum historyków prasy, którego sesje odbyły się w Warszawie i w Krakowie, a które skupiło kilkudziesięciu specjalistów z całej Polski, przy czynnym udziale kilku historyków zagranicznych (Francja, Czechosłowacja, NRD). Materiały tego sympozjum wydane zostały w publikacji pt. "Historia prasy a kształtowanie się kultury narodowej" (t.1: 1967, t.2: 1968). Wynikiem tego sympozjum było znaczne zintegrowanie badań nad historią prasy i opinii publicznej w Polsce oraz nawiązanie stałych kontaktów naukowych z podobnymi ośrodkami za granicą (przede wszystkim we Francji, Louis Trenard z Uniwersytetu w Lille).

Od trzech lat głównym zadaniem badawczym Pracowni jest przygotowanie podręcznika historii prasy polskiej od jej początków do r. 1960. Tom I tego podręcznika obejmuje okres 1661-1939, tom II - czasy Polski Ludowej. Fragmenty podręcznika opublikowane zostały w formie materiałów do użytku wewnętrznego, dla celów wstępnej dyskusji naukowej. Po zaaprobowaniu przyjętej przez zespół Pracowni koncepcji naukowej materiały te stały się punktem wyjścia do dalszych prac. Ukończenie pierwszego to-

mu podręcznika i oddanie go do druku przewiduje się na koniec r. 1975. W połowie r. 1973 gotowych jest około 70% tekstów.

W przygotowaniu podręcznika biorą udział następujący autorzy: J.Łojek (okres 1661-1831), E.Tomaszewski (Królestwo Polskie i ziemie zaboru rosyjskiego 1831-1864), I.Homola (Galicja 1831-1867), W.Jakóbozyk (Wielkopolska 1831-1918), T.Cieślak (zabór pruski poza Wielkopolską 1831-1918), S.Kalembka (emigracja 1832-1878), J.Myśliński (Galicja 1867-1918), Z.Kmieciak (zabór rosyjski 1865-1914), J.Skrzypek (emigracja 1878-1939), A.Garlicka (okres pierwszej wojny światowej 1914-1918), A.Paczkowski (prasa Drugiej Rzeczypospolitej 1918-1939), W.Bartoszewski (prasa konspiracyjna i prasa tzw.gadzinowa 1939-1944 oraz prasa Powstania Warszawskiego). Nad całością redakcji tekstu osuwa J.Łojek. Tom pierwszy "Historii prasy polskiej" obejmuje około 100 arkuszy wydawniczych.

Stałym wydawnictwem periodycznym Pracowni jest "Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego", który ukazuje się od r. 1962. Zrazu wydawano rocznie jeden zeszyt obj.40 ark.wyd., potem dwa zeszyty, a od r. 1969 "Rocznik" ukazuje się regularnie raz na kwartał w obj. 10 ark. (rocznie 40 ark.).Wydawnictwo redagowane jest siłami Pracowni; od początku wydawania "Rocznika" redaktorem naczelnym jest J.Skrzypek, a sekretarzem redakcji kierowali kolejno: Z.Kmieciak, E.Rudziński i J.Myśliński.

Na łamach "Rocznika" publikowali i publikują swoje prace wszyscy polscy historycy prasy, zarówno dojrzały uozeni, jak badacze początkujący. Ukazało się też kilka artykułów historyków zagranicznych (Francja, ZSRR, Jugosławia).Większość publikacji przygotowali dla "Rocznika" członkowie Pracowni i w pewnym sensie jego tematyka stanowi odbicie realizacji planu badawczego zespołu. Jednakże duża część artykułów, materiałów i recenzji pochodziła od osób nie związanych bezpośrednio z Pracownią.

Najważniejszym działem "Rocznika" jest część artykułowa. Pojawiają się w niej rozprawy i artykuły o różnorodnej tematyce. Zrazu dominowały opracowania monograficzne, z czasem zaczęto publikować coraz więcej artykułów przeglądowych i syntetycznych, a także nieliczne pozycje o charakterze metodycz-

nym i metodologicznym. Stosunkowo bardziej dojrzałe rozprawy dotyczyły okresów dawniejszych (gazety pisane, prasa XVIII i XIX w.), co nie oznacza, by redakcja nie zwracała uwagi na najnowsze dzieje prasy: około połowy, a niekiedy nawet więcej tekstów dotyczyło dziejów prasy polskiej XX w., przy czym wiele ich, głównie jednak monograficznych, obejmowało dzieje prasy Polski Ludowej.

Bardzo wysoko oceniali recenzenci "Rocznika" dział materiałów i wspomnień. Ze względu na stan badań historycznoprasowych i stan źródeł dział ten spełniał bardzo pożyteczną rolę. Drukowano w nim dokumenty opatrzone informacjami i wstępami, liczne wspomnienia nestorów dziennikarstwa polskiego, nieco materiałów informacyjno-bibliograficznych.

Dział recenzji "Rocznika", aczkolwiek redakcja stara się w nim uchwycić całość polskiej produkcji naukowej i wybrane wydawnictwa zagraniczne, spełniał mniejszą rolę z uwagi na długi cykl produkcyjny wydawnictwa (niektóre recenzje pojawiały się w "Roczniku" po 1,5 - 2 lat po ukazaniu się recenzowanych książek).

Ogółem ukazało się dotąd 12 tomów "Rocznika" (w 32 zeszytach), liczących od 158 do 378 stron druku każdy.

Od r. 1965 Pracownia wydaje także serię publikacji pod ogólnym tytułem Materiały i Studia do Historii Prasy i Czołpismnictwa Polskiego. W serii tej ukazują się prace monograficzne, pamiętnikarskie, bibliograficzne i inne. Wydane zostały m.in. pełne bibliografie prasy polskiej dla okresu 1661-1831 (J. Łojek), 1832-1864 (B. Korozak), 1944-1948 (J. Myśliński). Dotychczas opublikowano 18 pozycji, pozycja 19 jest w toku produkcji. Oryginalne prace monograficzne w tej serii opublikowali: J. Łojek (dwa tytuły), Z. Kmiecik (dwa tytuły), M. Inglot, T. Cieślak, E. Tomaszewski, A. Paczkowski, I. Łossowska-Zaporowska, J. Myśliński, E. Rudziński, J. Ratajewski. Trzy pozycje poświęcone zostały wspomnieniom dziennikarzy polskich z okresu międzywojennego i z lat okupacji. Do r. 1970 redaktorem serii był J. Skrzypek, następnie przejął tę funkcję J. Łojek.

Dorobek Pracowni obejmuje także obszerne zestawy kartotek bibliograficznych, m.in. wstępny zbiór zapisów bibliograficz-

nych dla okresu 1865-1918.(opracowuje A.Garlicka) oraz dla okresu 1918-1939. Osobne zestawienie obejmuje bibliografię pracowań i publikowanych źródeł do historii prasy polskiej.

Pracownia dorobiła się także specjalistycznej biblioteki, która gromadzi publikacje dotyczące badań nad historią prasy. Biblioteka obejmuje obecnie ponad 2500 tytułów.

Doc. dr hab. Jerzy Łojek
Doc. dr hab. Jerzy Myśliński
Dr hab. Eugeniusz Rudziński